

A man and a woman are washing laundry in a grassy yard. The man is holding a grey towel, and the woman is holding a yellow sweatshirt. In the background, there is a brick house with solar panels on the roof. A dog is running in the yard. A large grey circle is overlaid on the left side of the image, containing the title text. A yellow circle is overlaid on the bottom left, containing the logo. A decorative pattern of white circles is on the right side.

Duorsum wurkje oan 'e takomst

oars!

DUORSUM WAADHOEKE

Startnotitie Actualisatie Duurzaamheidsagenda 2025-2028
Gemeente Waadhoeke
maart 2024

INHOUD

1. INLEIDING EN LEESWIJZER	3
1.1 Introductie	3
2. AANLEIDING VOOR DE ACTUALISATIE	4
2.1 Ontwikkelingen om ons heen	4
2.2 Ontwikkelingen Waadhoeke	6
2.3 Voortbouwen op wat we hebben: actualiseren van de duurzaamheidsagenda	7
3. AFBAKENING VAN DE ACTUALISATIE	8
3.1 Uitgangspunten voor de actualisatie	8
3.2 Wat doen we niet?	9
4. AANPAK ACTUALISATIE	10
4.1 Participatieproces	10
4.2 Planning en rol van college en raad	12
4.3 Benodigde capaciteit en middelen	13

1. INLEIDING EN LEESWIJZER

1.1 Inleiding en leeswijzer

Inleiding

In 2020 heeft de gemeenteraad de Duurzaamheidsagenda Waadhoeke vastgesteld. De agenda heeft een looptijd van vier jaar. In de agenda zijn drie programmalijnen opgenomen, met per lijn verschillende projecten ter uitvoering in de jaren 2020, 2021, 2022, 2023, 2024. Nu het laatste jaar van de uitvoering van de Duurzaamheidsagenda is aangebroken, is het tijd om het duurzaamheidsbeleid voor de komende jaren uit te werken. Hoewel er in de afgelopen jaren zeker ontwikkelingen zijn geweest rond klimaatbeleid, sluit de huidige Duurzaamheidsagenda nog altijd grotendeels aan bij wat er nodig is om de doelen te halen. Daarom is een actualisatie van de huidige agenda voldoende. In deze startnotitie is uiteengezet hoe deze actualisatie wordt aangepakt, zowel qua (participatie)proces dat wordt doorlopen, de rol van

college en raad in het proces, als qua afbakening – welke onderdelen van de duurzaamheidsagenda wel en niet geactualiseerd worden.

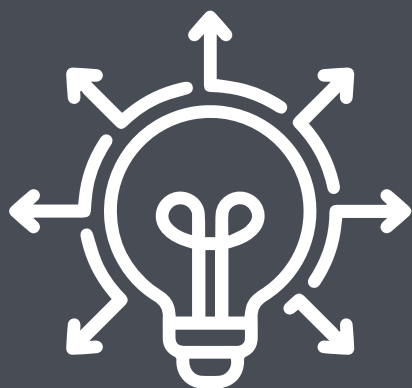
Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk schetst de aanleiding voor de actualisatie van de Duurzaamheidsagenda, vanuit de ontwikkelingen om ons heen. In hoofdstuk 3 is de afbakening van de actualisatie bepaald. Vervolgens is in hoofdstuk 4 uitgewerkt hoe de participatie er in het actualisatieproces uit ziet, passend bij de afbakening. Er is zowel stil gestaan bij de samenwerking met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden, als bij de rol van college en raad. Ook is de planning van het gehele proces opgenomen. In hoofdstuk 5 zijn de benodigde capaciteit en middelen op een rij gezet.

2. AANLEIDING VOOR DE ACTUALISATIE

2.1 Ontwikkelingen om ons heen

Sinds het vaststellen van de Duurzaamheidsagenda in 2020 gaan de ontwikkelingen om ons heen door. Een voorbeeld is dat met de Europese klimaatwet de EU eind 2020 het reductiedoel heeft aangescherpt van 49% tot 55% CO₂-reductie in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050 (100% emissiereductie van broeikasgassen t.o.v. 1990). Op de VN top over Biodiversiteit, in 2022 in Montreal, is vastgelegd dat 30% van de natuur, zowel op land als in water,

beschermd gebied moet zijn in 2030. De Europese Unie heeft deze afspraak overgenomen in haar Biodiversiteitsstrategie: in 2030 moet 30 procent van het totale EU-oppervlak beschermd gebied zijn. Het is het streven van het kabinet om het gebruik van primaire grondstoffen in 2030 te hebben gehalveerd, op weg naar een compleet circulaire economie in 2050. In onderstaande afbeelding staan de actuele doelstellingen weergegeven.

EU- en Rijksdoelstellingen

Bron: Local Matters

De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. Ook is er, onder andere bij de eerdergenoemde VN-top in 2022, steeds meer aandacht voor het feit dat we te maken hebben met een drievoudige crisis: klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en vervuiling – de 3 thema's (Energij, Groen en Offset) die ook de programmalijnen van de huidige Duurzaamheidsagenda bepalen. Op de VN-top heeft de EU-toezeggingen gedaan om de vereiste veranderingen door te voeren om deze drievoudige crisis het hoofd te bieden.

Na de landelijke verkiezingen van 2021 is in het Coalitieakkoord opgenomen dat, om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te zijn, het doel voor 2030 aangescherpt moet worden tot tenminste 55% CO₂-reductie t.o.v. 1990. Om dit doel te halen, richt het huidige kabinet het beleid op 60% reductie in 2030. Hiervoor heeft het kabinet op 26 april 2023 een aanvullend klimaatpakket gepresenteerd. Ook is een klimaat- en transitiefonds ingesteld van € 35 miljard voor de komende 10 jaar.

De provincie Fryslân heeft in 2022 haar Energieprogramma vastgesteld. Op dit moment werken we in Fryslân als regio samen aan een gezamenlijke Energievisie. Deze geeft richting, is agenderend, bevat leidende principes en geeft een toekomstbeeld voor een betrouwbaar en duurzaam energiesysteem tot 2050.

2.2 Ontwikkelingen Waadhoeke

Sinds de vaststelling van de huidige Duurzaamheidsagenda zijn er ook in onze eigen gemeente veel ontwikkelingen geweest. We hebben de uitvoering van de agenda voortvarend opgepakt. Vanuit het rijk komt er steeds meer geld richting de gemeente voor de uitvoering van klimaatbeleid. Dat zorgt voor een versnelling van de uitvoering. Zo is het team Duurzaamheid recent verder uitgebreid en hebben we vrijwel alle projecten uit de huidige Duurzaamheidsagenda uitgevoerd.

Eén van de projecten die is voortgekomen uit de agenda is het onderzoeken van de haalbaarheid van een energielandschap. In de Duurzaamheidsagenda is bepaald dat er bij grootschalige opwek sprake moet zijn van lokaal eigendom, dat zon en wind gecombineerd worden en dat de opwek geconcentreerd dient plaats te vinden. Deze uitgangspunten zijn onderzocht.

Vanuit de agenda heeft Sels Oars een prominentere plek gekregen in de eigen organisatie. Met Local Matters zijn en worden workshops georganiseerd waarmee we 80 tot 85% van de collega's bereiken. Met de workshops wordt ingezet op een organisatie brede bewustwording en het toepassen van duurzaamheid in het eigen werk.

Naast de Duurzaamheidsagenda is in 2020 ook het Biodiversiteit Actie Plan (BAP) vastgesteld. Deze plannen bestaan nu naast elkaar. In de

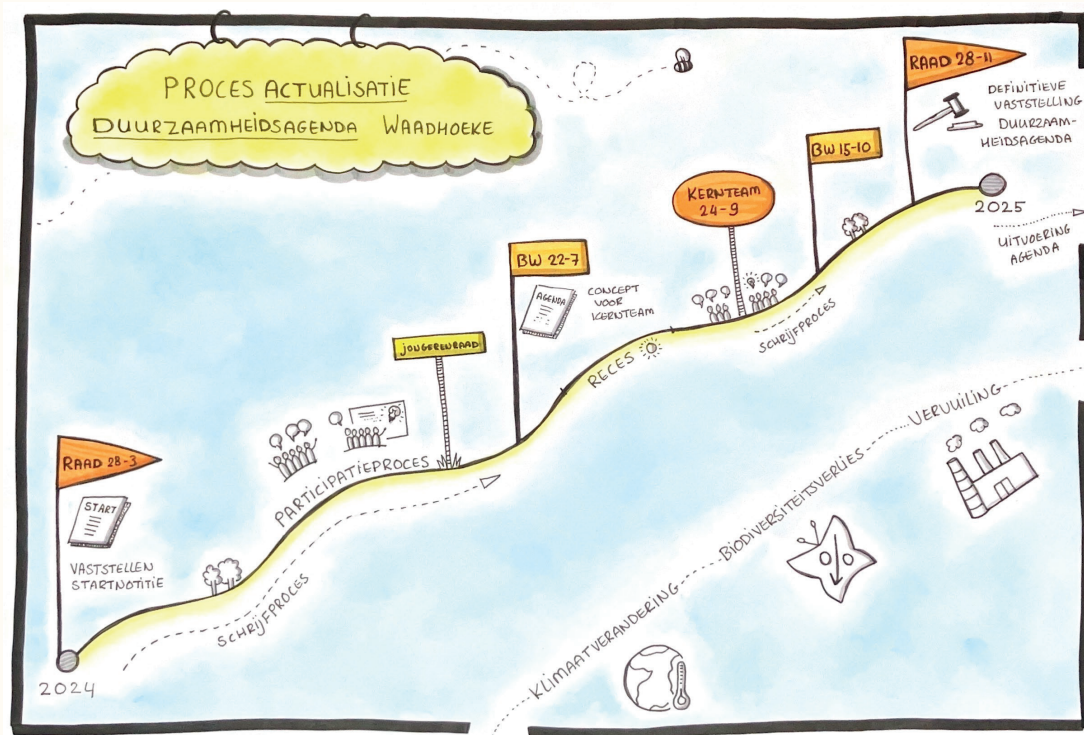
huidige Duurzaamheidsagenda wordt in het programma 'Oars mei grien omgean' verwezen naar dit plan. Door het BAP een plek te geven in de geactualiseerde duurzaamheidsagenda wordt het daar een volwaardig onderdeel van.

2.3 Voortbouwen op wat we hebben: actualiseren van de duurzaamheidsagenda

Bovenstaande ontwikkelingen geven aanleiding om de huidige Duurzaamheidsagenda aan te scherpen. De huidige structuur van programma's en programmalijnen voldoet en sluit ook goed aan bij de drievoudige crisis zoals de EU die nu ook benoemt: klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en vervuiling. De indeling is dus heel actueel. De

verschillende ontwikkelingen geven wel aanleiding om de doelen aan te scherpen en programma's verder uit te bouwen. We concluderen dat een actualisatie voldoende is; we kunnen voortbouwen op wat we hebben.

3. AFBAKENING VAN DE ACTUALISATIE

3.1 Uitgangspunten voor de actualisatie

Actualiseren, verdiepen en verbreden

De werkwijze met programma's en programmalijnen blijft. Ook de indeling in de drie hoofdthema's blijft, mogelijk met een geactualiseerde titel. We zorgen dat de programma's en de doelen binnen die programma's weer aansluiten bij de recente en actuele doelstellingen en (wereldwijde, nationale, regionale, lokale) ontwikkelingen. We verdiepen en verbreden de programma's ôffal en grien en we actualiseren de projecten. Wat er afgerond is gaat eruit en we voegen nieuwe projecten toe. Het thema Sels Oars zetten we steviger neer.

Integreren

Het Biodiversiteit Actie Plan is nu een separaat plan. We actualiseren deze en integreren deze in de duurzaamheidsagenda.

Van beleid naar uitvoering

In de agenda behouden we het uitgangspunt dat we visie en beleid direct vertalen naar wat we gaan doen. We zetten de benodigde acties uit in de volledige looptijd (2025 – 2028) van de agenda. Daarbij nemen we de benodigde budgetten op en wanneer die nodig zijn.

Metten

We willen graag weten wat onze acties ons opleveren, welke effecten het heeft. Per thema bekijken we of en hoe we onze resultaten kunnen meten. Daarbij sluiten we zo veel mogelijk aan bij bestaande methodieken. Dat stelt ons in staat cijfers te vergelijken en te duiden.

Monitoring en evaluatie

We leggen in de Duurzaamheidsagenda vast hoe we de uitvoering gedurende de looptijd monitoren en evalueren.

3.2 Wat doen we niet?

We schrijven geen nieuwe agenda.

De huidige Duurzaamheidsagenda voldoet goed qua structuur en inhoudelijke indeling. De combinatie beleid en uitvoering in één agenda is overzichtelijk en concreet uitvoerbaar. Wel zien we aanleiding om de agenda aan te scherpen volgens de bovengenoemde uitgangspunten.

We nemen geen nieuwe programma's of thema's op.

De huidige indeling van de agenda is nog altijd actueel. We bouwen voort op de thema's klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en vervuiling die we hebben vertaald in de drie programma's.

4. AANPAK ACTUALISATIE

4.1 Participatieproces

Bij het opstellen van de huidige Duurzaamheidsagenda hebben we in 2019 met een publiekssessie en een expertsessie veel input opgehaald. Die input is gebruikt om de te maken keuzes voor de agenda voor te bereiden. De indeling in programma's en programmalijnen is een belangrijk resultaat daarvan. Een conclusie van de wethouder tijdens de publiekssessie was dat het heel belangrijk is om de inwoners en andere partijen bewust te maken van het belang van verduurzamen, maar ze vooral ook te laten zien wat zij zelf kunnen doen. Juist in de uitvoering van projecten de samenwerking zoeken.

De aandacht voor participatie is sinds 2019 sterk toegenomen. Tegelijkertijd is het belangrijk om de inwoners niet te overvragen. We moeten steeds bewuster stilstaan bij de vraag waarom we inwoners, bedrijven of andere organisaties bij onze projecten willen betrekken: wat willen we hen vragen, met welk doel zoeken we hen op?

Bij de actualisatie van de duurzaamheidsagenda is participatie belangrijk. Uit de ervaringen in 2019, maar ook de participatietrajecten rond andere beleidsstukken en het onderzoek naar het energielandschap, zien we dat mensen vooral input leveren op uitvoering. We voeren de actualisatie uit binnen een heldere in 2020 vastgelegde afbakening, waarmee een aantal keuzes gemaakt zijn. Dit maakt dat de inbreng van participanten zich richt op het mee invullen van deze keuzes: de projecten waarmee we onze ambities willen bereiken. Juist bij het uitvoeren van de projecten is het belangrijk om inwoners, bedrijven en inwoners en andere partijen te betrekken. Om zo de projecten beter aan te laten sluiten bij hun wensen en ideeën.

In de geactualiseerde agenda nemen we projecten op, maar houden we ruimte voor flexibiliteit in de uitvoering. Zo blijft er ruimte om dan samen met partijen te optimaliseren.

Participatie aanpak met als oogpunt: van elkaar leren

We adviseren om bij de actualisatie zelf de participatie zo in te richten dat zowel de participanten als de gemeente er energie van krijgen en enthousiast over zijn. Een belangrijk uitgangspunt voor de participatie is kennisdeling; we weten dat er bij onze inwoners, ondernemers en organisaties veel kennis aanwezig is. Het inbrengen van praktijkvoorbeelden,

ervaringen en behoeften van inwoners en bedrijven is waardevol en draagt bij aan de uitvoeringskans van de nieuwe agenda. Kennis delen is ook een manier van samenwerken die beide partijen wat oplevert. We leren van elkaar en gaan met nieuwe kennis naar huis. Ook is het belangrijk om niet alleen samen te werken met mensen die het met elkaar eens zijn. Er moet ruimte zijn voor kritische geluiden en discussie.

Om dit voor elkaar te krijgen, stellen we een groep mensen samen die kennis hebben en die graag delen met ons. We willen daarbij ook mensen aanspreken buiten de vaste structuren. Dat gaan we doen op twee manieren:

1. We vinden deze mensen door de kracht van onze eigen organisatie te benutten. Wij stellen aan een diverse groep collega's van verschillende beleidsafdelingen de vraag "Is er iemand in jouw netwerk die betrokken is bij duurzaamheidsthema's en met ons in gesprek zou willen hier over? Zo gaan we op zoek naar mensen van wie wij kunnen leren en die ook van ons willen leren.
2. Via onze eigen nieuwsbrieven doen we een oproep aan onze inwoners en ondernemers om zich aan te melden als participant in dit proces.

We stellen een groep samen van minimaal 8 tot maximaal 20 mensen die een brede vertegenwoordiging zijn. Kennis van de verschillende

thema's, divers qua achtergrond, maar ook divers qua houding ten aanzien van duurzaamheid. We organiseren een kritische omgeving, we willen elkaar scherp houden.

Met deze groep gaan we eerst in gesprek over de vraag hoe zij met ons willen samenwerken. Dit doen we in kleine groepjes of in persoonlijke gesprekken. Op basis daarvan schetsen we gezamenlijk het proces dat we met elkaar in gaan. Wij voorzien dat dit 1 of 2 sessies worden, waarin we brainstormen over de thema's. Eerst kijkend naar de huidige agenda (wat behouden, wat kan beter) en dan naar de actualisatie (wat willen we zeker terugzien). We leggen de resultaten van het participatieproces en hoe we die verwerkt hebben in de Duurzaamheidsagenda vast. Ook stellen wij de Jongerenraad voor om in een werksessie hun kennis met ons te delen zodat wij deze mee kunnen nemen in de actualisatie.

Interne participatie

Naast een traject met externe stakeholders, is het van belang om de Duurzaamheidsagenda ook breed te laten landen binnen de eigen organisatie. Doel van deze participatie is bewustwording en meedenken over het integreren van de doelen en ambities uit de agenda in de eigen werkzaamheden. We starten dat proces met een sessie met de managers. We werken met de afdelingen samen aan een beter besef van wat de Duurzaamheidsagenda voor hen betekent.

4.2 Planning en rol college en raad

Het proces van de actualisatie van de Duurzaamheidsagenda begint met deze Startnotitie. Deze wordt door het college aan de gemeenteraad voorgelegd ter besluitvorming. Na vaststelling van de Startnotitie gaan we op de hierin geschetste wijze met elkaar aan de slag. We bouwen voort op de eerder door college en raad gemaakte keuzes. Het raamwerk voor de Duurzaamheidsagenda staat dus vast. We doorlopen een intensief, relatief kort traject waarin de agenda wordt geactualiseerd:

2024	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Startnotitie		27-2 (of 5-3) B&W	28-3 raad									
Inhoud DZH agenda		1		2		3				4		
Besluitvorming B&W							22-7 (of 29-7)			15-10 (of 22-10)		
Besluitvorming Raad									24-9 kern team		28-11 raad	19-12 raad (reserve)

Toelichting bij planning (inhoud en besluitvorming)

(1) In een tweedaagse is een eerste slag gemaakt met de actualisatie van de duurzaamheidsagenda en is gekomen tot een startnotitie. Hiermee staat het raamwerk voor de geactualiseerde agenda en schrijven we een eerste concept van de agenda. Met de conceptversie gaan we (2) het participatietraject in. Er is nog volop ruimte voor verdere aanscherping en verdieping. We gaan naar verwachting in 2 rondes aan de slag. Eind juni (3) is de versie gereed die wij voorleggen aan het kernteam. Deze komt voor de zomervakantie ter besluitvorming in het college van B&W. Na het zomerreces gaat deze richting de gemeenteraad. Op 24 september 2024 is er een kernteam. Als er na het kernteam aanpassingen nodig zijn, dan verwerken we die in de eerste weken van oktober (4). Het streven is om 15 oktober 2024 de definitieve versie in B&W te laten behandelen. Dan is besluitvorming in de raad van 28 november 2024 haalbaar.

4.3 Benodigde capaciteit en middelen

Het schrijven van een geactualiseerde agenda doen we zelf. Voor het organiseren en faciliteren van de sessies met de externe participanten huren we mogelijk een gespreksleider in. Dit kan vanuit de bestaande budgetten voor duurzaamheid. Er is dus geen aanvullend budget nodig voor het actualiseren van de agenda.

